

Toekomstboer Klarien Klingen:

‘Agroecologie is een
manier van leven’

Klarien Klingen is tuinder van een CSA en medeoprichter van Toekomstboeren en van de Federatie van Agroecologische Boeren. Zij strijdt voor haar ideale landbouw – zo hield zij vurige voordrachten tijdens de Klimaatmars en de Themadag Ademen met de Klimaatcrisis – maar haar droomplek ‘Boerderij de Samenleving’ bestaat nog niet.

“Kijk papa! Daar komen de koeien!” Vanuit zijn bakfiets wijzen de kinderen enthousiast in de verte. Rashid glimlacht en veegt geroutineerd het neusje van zijn jongste af voordat hij de kinderen uit de bak tilt. Met zijn drietjes lopen ze het stenen pad af waar de tijd ernaast nog groen is. Aan de Oost-Indische kers kan je zien dat we de eerste nachtvorst hebben gehad. Achter de stal ligt de tuinderij, waar ze straks hun groente voor de week zullen oogsten. Naast de schuur waar de zorgvragers in de winter hout kloven, ligt

het kruidenveldje met daar achter het veld met de ganzen en schapen. Rashids kinderen komen altijd graag op Boerderij De Samenleving.

Als BD beweging betrokkene spreekt dit beeld je vast aan. In de landbouw als geheel in onze omgeving echter, is het behoorlijk uniek.

De noodzaak voor transformatie van de landbouw is helder: we zijn 85% van onze biodiversiteit kwijt. Sinds de jaren vijftig is

de hectareopbrengst van de gewassen met 12% gestegen. Is daarmee de beloofde efficiëntietoename gehaald? Nee. Voor die 12% meeropbrengst gebruikt de gangbare landbouw zes keer meer fossiele energie dan in de jaren vijftig. Zes keer meer fossiele energie voor kunstmest, bestrijdingsmiddelen, en steeds grotere trekkers.

In de agroecologische landbouw werken we samen met de natuur. We voelen ons verwant aan de planten, de dieren en het bodemleven waar wij mee samenwerken.

Wat is agroecologie?

Agroecologie is wetenschap, beweging en praktijk. Het is het samenspel van boerenkennis, sociale beweging en wetenschappelijke ondersteuning van agroecologische principes. In Nederland bestaan agroecologische boeren uit biodynamische boeren, biologische boeren, permacultuur boeren, veganistische boeren, CSA boeren, etc. Belangrijk is dat zij zich herkennen in de principes van agroecologie:

1. Agroecologie is een manier van leven
2. Agroecologische praktijken bouwen op diversiteit
3. Agroecologie is plaatsgebonden
4. Agroecologie staat voor gemeenschappelijke toegang en gebruik van natuurlijke hulpbronnen
5. Agroecologie erkent en bouwt voort op diverse vormen van kennis
6. Mens, natuur en spiritualiteit zijn aan elkaar verbonden
7. Organisaties en bewegingen zijn de grond waaruit Agroecologie bloeit
8. De autonomie van Agroecologie verbreekt de controle van mondiale markten en genereert zelfbestuur door lokale gemeenschappen
9. Agroecologie vraagt ons om machtsstructuren in de maatschappij uit te dagen en te transformeren
10. Agroecologie bouwt op de kennis, waarden, visie en leiderschap van vrouwen
11. Jongeren vormen samen met vrouwen een belangrijke sociale basis voor de evolutie van Agroecologie

Op agroecologie.nl vind je voor alle elf principes een korte uitleg.

BD-boeren richten 10% van hun land in voor biodiversiteit alleen. Op de rest van het land, daar waar ze wel van oogsten, floreren floreren de bloemen, de bijen en het bodemleven. BD-boeren lopen voorop in vernieuwing binnen de agroecologische beweging: Community Supported Agriculture (CSA), plaats bieden aan mensen die zorg nodig hebben, kijken hoe ver ze kunnen gaan in landbouw zonder te ploegen. Uniek voor BD is het streven om zelfvoorzienend te zijn: zij willen niet dat op externe hectares, aan het oog onttrokken, hun inputs worden geteeld. Zij gaan ver in het streven dat de hectares waar hun inputs groeien onderdeel worden van onze zichtbare landbouw. Kan je als je dat niet doet überhaupt spreken van kringlooplandbouw?

Om dit te kunnen doen moeten we als agroecologische boeren van goeden huize komen. We moeten tegen de stroom in durven gaan. Wij leggen koolstof vast in de bodem, wij faciliteren biodiversiteit, wij produceren schoon drinkwater. Maar onderzoek, wet- en regelgeving en de banken zijn vol van schaalvergroting en industrialisatie en bieden onvoldoende erkenning aan agroecologische landbouw. Het is een landbouwbeleid van 'get big or get out'. Steeds grotere monoculturen, steeds meer kunstmest en pesticiden moeten boeren inzetten om te kunnen concurreren. Als we in dat landschap willen dat onze kleinschalige, biodiverse landbouwgemeenschappen blijven bestaan en kunnen floreren, dan vraagt dat wat van ons. Hoe verhouden we ons tot dit landbouwbeleid?

Jahia, vrijwilliger op CSA de Wilde Peen

Acht jaar geleden ontstond vereniging Toekomstboeren. We startten vanuit de behoefte om de nieuwe boeren en mensen die de landbouw radicaal anders vormgeven te representeren. Al snel werd duidelijk dat noodzaak voor transformatie van de landbouw niet alleen gevoeld werd door nieuwe boeren, maar ook door betrokken burgers, onderzoekers, NGO's en ook door bestaande boeren. Het is duidelijk dat we aan de bel moeten trekken. 'Gewoon het goede voorbeeld geven' en onze eigen bloemetjes en bijtjes 'op orde krijgen' is niet genoeg. Willen we opwarming van de aarde onder de anderhalve graad houden? Willen we onze biodiversiteit redden? Het is tijd om iets van ons te laten horen.

Op Boerderij de Samenleving is ondertussen Rashid begonnen met het klaarmaken van de bestellingen. "Niet alle consumenten wonen op fietsafstand van de boerderij. De consumenten in de stad kunnen hun boerderijbestellingen afhalen bij de bakker, bij sporthal de Vlinder of bij de bibliotheek in de wijk. Iedereen die producten eet van De

Samenleving helpt eens in de zes weken twee uur mee. Dat kan zijn rondbrengen, de administratie, of, zoals ik nu, helpen met het klaarmaken van de bestellingen."

Als boeren hebben we de neiging ons terug te trekken op onze boerderijen. Om het vol te houden in een wereld waarin we zien dat monoculturen, gif en kunstmest welig tieren om ons heen, is het voor ons van levensbelang om zelf op een mooie biodiverse plek te kunnen vertoeven, met onze handen en voeten in de bodem en de mest. Door dieren te horen en te ruiken, door bloemen en insecten te zien zoemen en door kinderen te zien spelen op het land, voelen we dat ons werk ertoe doet.

Veel mensen die nu BD/regeneratief/toekomst-boer zijn, hebben er indertijd heel bewust voor gekozen om niet met spandoeken de straat op te gaan, maar in plaats daarvan boer te worden. Zij kozen ervoor om zich niet boos en negatief te uiten tegen ongrijpbare machtige spelers. Velen van ons kozen heel bewust om het goede voorbeeld te geven en om vanuit eigen kracht op de eigen plek met

bloed, zweet en tranen biodiverse dier- en mensvriendelijke plekken te creëren. Dat was zelden een random keuze of toeval. Het was vanuit een diepe innerlijke drive om ons te verbinden met het echte leven, met de natuur, met de bodem en de landbouw. Het is vanuit die diepe innerlijke drive dat we voelen waarom het belangrijk is op te komen voor klimaat en biodiversiteit. Het is vanuit die verbinding met onze natuurlijke omgeving dat we kunnen zeggen: tot hier en niet verder.

Moeten we gewoon het goede voorbeeld geven?

Al sinds 1924 laten BD-boeren zien hoe we landbouw vorm kunnen geven op een manier die niet schadelijk, maar juist verrijkend is voor de toekomst. Dat blijkt niet genoeg. Hoe moeten wij ons als agroecologische beweging verhouden tot bestaande machtsstructuren?

Als Toekomstboeren zijn we onderdeel van La Via Campesina, een internationale beweging van agroecologische boerenorganisaties. We ontmoeten elkaar bij bijeenkomsten en werken samen. Toekomstboer Eliane: "Door agroecologische boeren uit andere landen te spreken merk ik dat we - ondanks de lokale verschillen - wel degelijk voor dezelfde waarden werken. We voelen solidariteit met peasants van over de hele wereld." Voedselsoevereiniteit is daarbij het kernbegrip: we willen zelf kunnen bepalen hoe we produceren en hoe we consumeren. Het kan niet zo zijn dat landbouwmultinationals bepalen. Zeggenschap moet liggen bij de mensen zelf.

Samen met Toekomstboeren, de BD-Vereni-

ging, het Biovegan netwerk, de permacultuurtuinders, vereniging de Biotuinders en het CSA netwerk vormen we de Federatie van Agroecologische Boeren. Doel is om gezamenlijk op te trekken waar het gaat om het belang en de noodzaak voor agroecologische landbouw.

We trekken samen op met agroecologische onderzoekers (mensen die snappen dat boerenkennis waardevol is), met NGO's, zoals Milieudefensie en Greenpeace en met ervaren activisten van Extinction Rebellion en vormen gezamenlijk het Agroecologie Netwerk. We ontdekken dat we een gezamenlijke strijd voeren voor sociale rechtvaardigheid. Daarbij is het zinvol om de Rabobank aan te klagen voor het financieren van giflandbouw. Even zo noodzakelijk is het om onze agroecologische landbouwplekken door te ontwikkelen als veilige havens voor mensen om zich op te laden, om biodiversiteit te laten floreren en om gifvrij voedsel te kunnen blijven produceren.

Naast Rashid is inmiddels ook Rosa gekomen voor het ompakken: "Ik vind het zo fijn om op deze manier vers van het land te kun-

nen eten! Ik vind het geweldig om dat mijn kinderen mee te geven. Ook vind ik het belangrijk dat boerderij De Samenleving voedselpakketten aanbiedt voor mensen met lagere inkomens. Dat ik daar als tweeverdiener financieel aan bij kan dragen, dat is gewoon geweldig."

Agroecologie is een manier van leven. Wij verbouwen gewassen en verzorgen dieren, wij betrekken ons gezin daarbij, we werken samen met burgers om de landbouw (bio) diverser te maken, we zoeken naar vormen waarin grootschalige monocultuur niet ons streven is. Ons leven is vaak ook biodivers, naast boer zijn we bijvoorbeeld ook docent, maatschappelijk werker, vader, fietsenmaker of IT consultant. Natuurlijk zijn er ook genoeg agroecologische boeren die wel fulltime boer zijn en bij wie hun hele identiteit heel nauw verweven met hun landbouw activiteiten. Maar wanneer ons werk wordt gereduceerd tot enkel een agrarisch bedrijf met als enige doel om veel kilo's per hectare te halen, dan voelen wij ons niet gezien en niet begrepen. Daar gaat het ons niet om. Het gaat ons om het leven.

Klarien Klingen is betrokken bij vereniging Toekomstboeren en bij de agroecologie beweging. Samen met compagnon Maria runt ze CSA de Wilde Peen. "We ontwikkelen onze CSA door, net zo lang tot we uiteindelijk én een goed inkomen voor de boer hebben én sociaal inclusief zijn." De voordracht op de klimaatmars vind je op toekomstboeren.nl/klimaat. Het verslag van de Themadag Ademen met de Klimaatcrisis op bdvereniging.nl/beweging

